
АГЕНЦИЈА ЗА БАНКАРСТВО РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

У П У Т С Т В О
ЗА ИЗРАДУ И ПРАЋЕЊЕ СТРАТЕГИЈЕ ЗА ПОСТУПАЊЕ
СА НЕКВАЛИТЕТНИМ ИЗЛОЖЕНОСТИМА

Бања Лука, јул 2023. године

Упутство за израду и праћење стратегије за поступање са некавалитетним изложеностима доноси се на основу члана 5. став 1. тачка б. и члана 22. став 1. тачка њ. Закона о Агенцији за банкарство Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, бр. 59/13 и 4/17), члана 6. став 1. тачка б. и члана 22. став 4. тачка л. Статута Агенције за банкарство Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број 63/17), те члана 11. Одлуке о управљању кредитним ризиком и утврђивању очекиваних кредитних губитака („Службени гласник Републике Српске“, бр. 48/19, 109/19, 73/21 и 35/23).

Предмет

Члан 1.

- (1) Овим упутством прописују се поступци који се примјењују приликом израде, спровођења и праћења стратегије поступања са некавалитетним изложеностима банке (у даљем тексту: стратегија). Упутство пружа скуп минималних захтјева које је банка дужна користити за израду стратегије, а чиме ће се осигурати једнообразан оквир за све банке.
- (2) Одредбе овог упутства примјењују се на банке са сједиштем у Републици Српској (у даљем тексту: банка) које су од Агенције за банкарство Републике Српске (у даљем тексту: Агенција) добиле дозволу за рад.
- (3) На питања везана за израду стратегије која нису дефинисана овим упутством, а дефинисана су законом или другим подзаконским прописима, примјењиваће се одредбе тог закона или подзаконског прописа.

Саставни дијелови стратегије

Члан 2.

- (1) Чланом 11. став 6. Одлуке о управљању кредитним ризиком и утврђивању очекиваних кредитних губитака („Службени гласник Републике Српске“, број 48/19, 109/19, 73/21 и 35/23) прописано је да је банка чији је удио некавалитетних кредита у укупним кредитима већи од 5% три мјесеца у континуитету дужна Агенцији доставити стратегију поступања са некавалитетним изложеностима. Банка у стратегији треба утврдити стратешке циљеве у виду смањења некавалитетних изложености по периодима у реалном временском хоризонту.
- (2) Стратегија треба садржавати индивидуални приступ и циљеве банке за постизање потребног смањења некавалитетних изложености коришћењем метода и поступака који су јој на располагању.
- (3) Кључни саставни дијелови развоја и спровођења стратегије банке су сљедећи:
 1. процјена пословног окружења, интерних и екстерних услова,
 2. развој стратегије у кратком, средњем и дугом року,
 3. припрема и имплементација оперативних планова,
 4. уграђивање стратегије у систем управљања у банци и
 5. извјештавање Агенције.

Процјена пословног окружења, интерних и екстерних услова

Члан 3.

- (1) Процјена пословног окружења, интерних и екстерних услова треба бити основа за доношење одлука органа управљања банке о циљевима смањења некавалитетних изложености, укључујући и временски оквир постављених циљева.
- (2) Од банке се очекује да у стратегији процијени и детаљно опише најмање сљедећа три аспекта:
 1. интерне способности за ефикасно управљање и смањење некавалитетних изложености,
 2. доступност метода за смањење некавалитетних изложености у оквиру пословног окружења и у зависности од екстерних услова и
 3. утицај изабраних метода и поступака на капитал и адекватност капитала банке.

- (3) Процјена интерних способности за ефикасно управљање и смањење некавалитетних изложености треба се заснивати на анализи:
1. главних узрока настанка и нивоа некавалитетних изложености (укључујући временски период задржавања некавалитетних изложености у портфолију банке),
 2. резултата примијењених метода и процеса за управљање некавалитетним изложеностима у претходном периоду и
 3. интерних капацитета (процеси, алати, квалитет података, ИТ/аутоматизација, довољан број запослених који имају одговарајуће стручно знање и искуство, и сл.) везано за различите фазе самог процеса.
- (4) У смислу става 3. тачке 1. овог члана банка је дужна осигурати да је у стратегији садржана анализа прилива и одлива некавалитетних изложености, односно анализа обима и кретања некавалитетних изложености на одговарајућем нивоу грануларности, у зависности од хомогености појединачних портфолија.
- (5) У смислу става 3. тачке 2. овог члана банка је дужна осигурати да је у стратегији садржана анализа резултата примијењених метода и процеса за управљање некавалитетним изложеностима у претходном периоду, укључујући и анализу опорављених и реструктурираних некавалитетних изложености на одговарајућем нивоу грануларности.
- (6) У смислу става 3. тачке 3. овог члана банка је дужна осигурати да је у стратегији садржана анализа интерних капацитета за ефикасно управљање и смањење некавалитетних изложености и минимално обухватити одговарајуће информације о:
1. капацитету и стручној оспособљености запослених, у смислу да ли запослени имају адекватна искуства и знања у предметној области, те одговарајуће едукације,
 2. функционалној и адекватној ИТ подршци и рачуноводственом систему, који треба да омогуће потребне податке за предметну анализу.
- (7) Банка је дужна у стратегији анализирати и обухватити (износ и кретање) материјалну имовину стечену у поступку наплате потраживања (у даљем тексту: стечена материјална имовина), при чему је на довољно грануларном нивоу потребно обухватити и анализу књиговодствене, процијене и реализоване вриједности стечене материјалне имовине.
- (8) Како би процијенила интерне капацитете који су везани за различите фазе процеса управљања и смањења некавалитетних изложености банка је дужна преиспитати и описати минимално сљедеће:
1. систем раног упозорења који идентификује потенцијалне некавалитетне изложености, те који укључује, између осталог, листу дужника које је потребно посебно пратити од стране банке (енгл. *Watch List*),
 2. оквир и активности реструктурирања,
 3. оквир за утврђивање очекиваних кредитних губитака, као и рачуноводственог и трајног отписа,
 4. оквир за вредновање колатерала,
 5. оквир који се односи на опоравке, правне процесе и стицање имовине у процесу наплате потраживања,
 6. оквир за управљање стеченом материјалном имовином у случају да је то релевантно за банку и
 7. извјештавање и праћење некавалитетних изложености што укључује регулаторне и јавне објаве у складу са важећом законском и подзаконском регулативом, те анализу ефикасности метода и поступака у процесу управљања и смањења некавалитетних изложености кроз поступак праћења.
- (9) Преиспитивање интерних капацитета за управљање и смањење некавалитетних изложености треба укључивати и детаљну самопроцјену. Самопроцјена је дио оперативног плана и банка је дужна исту проводити минимално на годишњем нивоу.

- (10) Анализа доступности метода за смањење некавалитетних изложености у оквиру пословног окружења и у зависности од интерних и екстерних услова се проводи упоредо са процјеном интерних капацитета.
- (11) Банка је дужна провести анализу пословног окружења, интерних и екстерних услова која треба бити усмјерена на тренутно окружење и потенцијалне будуће опције које би требале бити реалне у циљу избора адекватних метода за смањење некавалитетних изложености.
- (12) Како би процијенила екстерне могућности за смањење некавалитетних изложености банка је дужна преиспитати и описати главне компоненте тог процеса, а које треба да укључе минимално следеће:
1. Макроекономске услове – у изради главног сценарија стратегије требају се користити поуздане макроекономске прогнозе и макроекономски индикатори (нпр. бруто домаћи производ, стопа незапослености, раст грана привреде у којима је заступљена висока концентрација некавалитетних изложености банке, те кретање цијена на тржишту некретнина узимајући у обзир колатерале којима су обезбијеђене некавалитетне изложености).
 2. Тржишна очекивања - како би утврдила прихватљив ниво некавалитетних изложености и покривеност очекиваним кредитним губицима банка је дужна користити екстерне извјештаје о нивоима некавалитетних изложености и њиховој покривености очекиваним кредитним губицима који су поуздани и релевантни (нпр. извјештаји Агенције, тржишних аналитичара и др.).
 3. Доступност услуга које пружају трећа лица – банка треба размотрити ангажовање правних лица чија је дјелатност учествовање у сервисирању некавалитетних изложености, а које су присутне на локалном тржишту, као и услуга које оне пружају, а што ће бити основ за одабир метода и поступака за спровођење стратегије.
 4. Продају некавалитетних изложености – банка је дужна узети у обзир могућност продаје некавалитетних изложености, те утврдити потенцијалне купце истих на тржишту, у складу са важећим законским и подзаконским прописима који регулишу купопродају пласмана банке.
 5. Регулаторни, правни и порески оквир за ефикасно смањење некавалитетних изложености (нпр. дужина временског периода потребног за окончање судског процеса повезаног с наплатом колетарала који служи као обезбјеђење некавалитетних изложености, трошкове који су повезани са судским процесом, процјена пореских ефеката везаних за некавалитетне изложености и др.).
- (13) Израда стратегије треба бити заснована на процјени реалних стопа наплате, користећи при томе историјске стопе наплате појединачних сегмената некавалитетних изложености које је банка остварила у ранијем периоду.
- (14) Стратегија треба бити израђена и усклађена са пројекцијама нивоа капитала, оквиром склоности за преузимање ризика (енгл. *Risk Appetite Framework*, у даљем тексту: RAF), интерним процесом процјене адекватности капитала (енгл. *Internal Capital Adequacy Assessment Process*, у даљем тексту: ICAAP) и пословним планом банке.
- (15) Банка треба бити у могућности да утврди утицај примјене различитих метода и поступака у оквиру стратегије на ниво и адекватност капитала. Информациони систем банке треба омогућити банци прилагођавање различитим економским сценаријима, како би правовремено могла узети у обзир потенцијалне недостатке у нивоу капитала, те предузети одговарајуће мјере.

Развој стратегије у кратком, средњем и дугом року

Члан 4.

- (1) Стратегија треба садржавати детаљне информације о методама и поступцима за спровођење стратегије укључујући квалитативне и квантитативне аспекте поступања са некавалитетним изложеностима.

- (2) Развој стратегије треба укључити временски дефинисане квантитативне циљеве смањења некавалитетних изложености који се заснивају на одговарајућим оперативним плановима. Циљеви требају бити довољно грануларни да одражавају одабране методе за смањење некавалитетних изложености.
- (3) Стратегија се усваја од стране надзорног одбора банке, те се преглед исте врши најмање једном годишње (по потреби и чешће), а ажурирање по потреби. Интерне политике и процедуре које укључују предметну област, те одговарајући систем интерног управљања, имају важну улогу у ефикасном спровођењу стратегије.
- (4) За ефикасно управљање и смањење некавалитетних изложености банка има на располагању велики избор метода и поступака који, између осталог, укључују следеће:
 1. Наплату из новчаног тока дужника.
 2. Реструктурирање изложености - подразумијева договор са дужником о новим условима отплате главнице и камате.
 3. Правне могућности - подразумијевају наплату потраживања када реструктурирање изложености није изводљиво, а што најчешће укључује:
 - 1) извршење/реализацију колатерала, односно продају покретне и непокретне имовине, вансудским или судским путем ради дјелимичне или потпуне наплате дуга.
 - 2) извршење у случају кад је над дужником покренут стечајни поступак или ликвидација.
 4. Продаја некавалитетних изложености, у складу са важећим законским и подзаконским прописима који регулишу купопродају пласмана банке.
 5. Услуге које пружају трећа лица – ангажовање правних лица чија је дјелатност учествовање у сервисирању некавалитетних изложености.
 6. Отпис ненаплативог дијела дуга – користи се када су исцрпљене све могућности наплате путем новчаних токова и продаје колатерала, односно покретне и непокретне имовине, при чему дуг треба бити отписан у складу са регулаторним, правним, пореским и рачуноводственим прописима.
 7. Промјена врсте изложености или колатерала.
- (5) Методе за спровођење стратегије могу се комбиновати. У складу са утврђеном сегментацијом изложености банка може примијенити различите методе за спровођење стратегије.
- (6) Ако у појединим случајевима методе за спровођење стратегије не могу бити примијењене, банка може организовати припремне радње за њихову употребу у будућности. Оперативни планови требају бити прилагођени када предметне методе за спровођење стратегије постану доступне.
- (7) Стратегија и оперативни планови морају садржавати детаљан опис употребе појединих метода за спровођење стратегије, њихове недостатке и предности у специфичним случајевима. Банка је дужна ажурирати стратегију и оперативне планове у складу са промјенама у интерном и екстерном окружењу.
- (8) Банка је дужна развити циљеве стратегије с обзиром на:
 1. временски хоризонт (краткорочне (до једне године), средњорочне (од једне до три године) и дугорочне (дуже од три године)),
 2. грануларност портфолија некавалитетних изложености, у зависности од утврђене сегментације некавалитетних изложености, циљеви стратегије морају бити успостављени како за укупан портфолио некавалитетних изложености, тако и за све појединачна портфолија некавалитетних изложености (нпр. неосигурани кредити становништву, осигурани кредити становништву, кредити малим и средњим предузећима, кредити за пројектна финансирања, кредити у сектору пољопривреде, кредити у сектору услужних дјелатности и др.), а како би се осигурало да сви сегменти портфолија некавалитетних изложености доприносе укупном смањењу некавалитетних изложености у банци,

3. методе за смањење некавалитетних изложености (нпр. да ли је предвиђена наплата из новчаних токова, из колатерала, продаје некавалитетних изложености и др.).
- (9) Основни циљеви стратегије укључују минимално следеће:
1. пројектовану апсолутну и процентуалну промјену некавалитетних изложености у односу на укупне изложености банке,
 2. вриједност некавалитетних изложености са утврђеним очекиваним кредитним губицима (нето књиговодствена вриједност) и без утврђених очекиваних кредитних губитака (брutto књиговодствена вриједност),
 3. главне сегменте портфолија некавалитетних изложености.

Припрема и имплементација оперативних планова

Члан 5.

- (1) Имплементација стратегије се врши путем оперативних планова. Основна сврха оперативних планова је приказати кретање ставки некавалитетних изложености, наплате и других планских величина, као и активности које се предузимају у циљу смањења некавалитетних изложености и прилива нових некавалитетних изложености.
- (2) Свеобухватни оперативни планови требају садржавати минимално следеће:
 1. временски дефинисане циљеве,
 2. опис метода коришћених за спровођење стратегије,
 3. опис система интерног управљања и поступања са некавалитетним изложеностима (нпр. одговорност за стратегију - управљачке одговорности, организација функције за наплату некавалитетних изложености, линије извјештавања, процеси и интерне смјернице и др.),
 4. опис укључености контролне функције управљања ризицима и интерне ревизије у погледу анализе, праћења и преиспитивања оперативних планова,
 5. преглед запослених укључених у управљање некавалитетним изложеностима, те њихову професионалну оспособљеност, са аспекта знања и искуства,
 6. информације о ИТ подршци за управљање некавалитетним изложеностима,
 7. план комуникације са интерним (нпр. више руководство, функција управљања ризицима, интерна ревизија и др.) и екстерним странама (нпр. инвеститори за куповину некавалитетних изложености и др.),
 8. утицај изабраних метода и поступака на капитал и адекватност капитала банке.
- (3) Банка је дужна у оперативним плановима јасно дефинисати начин на који ће се провести стратегија у краткорочном и средњорочном периоду.
- (4) Поред основних циљева у стратегији из члана 4. став 9. овог упутства, у оперативним плановима банка може укључити додатне индикаторе за праћење некавалитетних изложености (нпр. стопе опоравка, наплата путем новчаних токова, статус правних радњи и др.). Додатни индикатори помажу при утврђивању ефикасности имплементираних метода за спровођење стратегије, али могу бити истовремено коришћени и као додатни оперативни циљеви.
- (5) Банка је дужна дефинисати лимите изнад којих је потребно изградити појединачне оперативне планове на нивоу клијента, засебно за физичка и правна лица. Лимите је потребно дефинисати у односу на просјечан износ изложености на нивоу клијента, засебно за физичка и правна лица, узимајући у обзир ризични профил банке и способност подношења ризика.
- (6) Изузетно од става 5. овог члана, банка може у случају клијената физичких лица изградити оперативни план за већи број клијената, уважавајући критеријуме који омогућавају њихово груписање према сличним карактеристикама.
- (7) У случају значајног одступања од оперативних планова, лица укључена у спровођење оперативних планова дужна су обавијестити управу банке.

Уграђивање стратегије у систем управљања у банци

Члан 6.

- (1) Банка је дужна осигурати да је стратегија уграђена у систем управљања у банци на свим нивоима.
- (2) Банка је дужна дефинисати организациону и оперативну раздвојеност улога за спровођење стратегије, те јасно назначити носиоце одговорности за постигнуте резултате. Управа банке и више руководство требају бити свјесни важности остваривања постављених циљева за смањење неквалитетних изложености, те сходно томе у банци се на оперативном и управљачком нивоу треба успоставити одговарајући систем оцјењивања са утврђеним кључним индикаторима успјешности (енгл. *Key Performance Indicators* - KPI).
- (3) Годишњи буџет банке треба бити усклађен са стратешким и оперативним циљевима стратегије за смањење неквалитетних изложености, односно исти треба да обухвати све трошкове који се односе на спровођење стратегије смањења неквалитетних изложености. Буџет банке треба да на довољно детаљан и јасан начин опише како су годишњим буџетом обухваћени сви фиксни (нпр. трошкови информационих система, људских ресурса, маркетинга, и др.) и варијабилни (нпр. очекивани кредитни губитци, и др.) трошкови који се односе на спровођење стратегије за смањење неквалитетних изложености.
- (4) Стратегија треба бити у потпуности интегрисана и усклађена са оквиром за управљање ризицима који обухвата:
 1. ИСААР – Банка треба уобзирити квантитативну и квалитативну процјену кретања неквалитетних изложености у уобичајеном пословању банке и у ванредним ситуацијама, те укључити утицај истог на планирање и адекватност потребног капитала (спровођење стратегије може захтијевати нпр. додатни капитал с обзиром на додатне захтјеве везано за утврђивање очекиваних кредитних губитака).
 2. RAF – показатељи и лимити требају бити усклађени са циљевима стратегије и одобрени од стране релевантног органа управљања банке.
 3. План опоравка – дијелови плана опоравка који се односе на неквалитетне изложености требају бити усклађени са утврђеним циљевима смањења неквалитетних изложености.

Извјештавање Агенције

Члан 7.

- (1) Банка чији је удио неквалитетних кредита у укупним кредитима већи од 5% три мјесеца у континуитету дужна је Агенцији доставити:
 1. стратегију и преглед смањења неквалитетних изложености (Прилог 1.) у року од седам дана након усвајања од стране надзорног одбора, као и по ажурирању,
 2. оперативне планове до 28. фебруара у години за коју се односе оперативни планови, изузев првог оперативног плана, који банка доставља мјесец дана након испуњавања услова из члана 11. став 6. Одлуке о управљању кредитним ризиком и утврђивању очекиваних кредитних губитака, а који се израђује за период од момента испуњавања услова до 31. децембра те финансијске године,
 3. извјештај о реализацији оперативних планова из тачке 2. овог става, извјештај о кретању (приливи и одливи) неквалитетних изложености (Прилог 2.) и преглед стечене материјалне имовине (Прилог 3.), на кварталној основи, у року од 30 дана од истека квартала на који се извјештај односи.
- (2) Прилози 1., 2. и 3. су саставни дио овог упутства.

Процјена стратегије од стране Агенције

Члан 8.

- (1) Агенција ће пратити, преиспитивати и процијењивати имплементацију стратегије банке, на свеобухватном нивоу, као и кроз анализу референтних вриједности, а како би се осигурала

упоредивост и вјеродостојност циљева банке у погледу смањења некавалитетних изложености.

- (2) Преглед стратегије, циљева и имплементација стратегије је и дио поступка провођења надзорног прегледа и процјене банака (енгл. Supervisory Review and Evaluation Process - SREP) и представља интерактиван процес између банке и Агенције.

Ступање на снагу

Члан 9.

- (1) Ово упутство ступа на снагу даном доношења и објављује се на службеној интернет страници Агенције.
- (2) Банка је дужна ажурирати постојећу стратегију у складу са одредбама овог упутства, те доставити ажуриране акте Агенцији најкасније до 31.12.2023. године.

Број: Д-15/23

Дана, 27.07.2023. год.

Директор

Срђан Шупут